

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет комп'ютерних наук та кібернетики
Кафедра математичної інформатики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник
декана
з навчальної
роботи

_____ Кашпур О.Ф.

« ____ » _____ 2017
року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БАЗИ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

для студентів

галузь знань **12** "Інформаційні технології"
спеціальність **124** "Системний аналіз"
освітній рівень **перший**
освітня програма **Інформатика**
вид дисципліни **нормативний курс**

Форма навчання	стаціонар
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	8
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Завадський І.О.

КИЇВ – 2017

Розробник: Завадський І.О., канд. ф.-м. н., доцент кафедри математичної інформатики, кафедра математичної інформатики

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Зав. кафедри
математичної інформатики
_____ (Терещенко

В.М.)

Протокол № 4 від «14» листопада 2017 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету комп'ютерних наук та кібернетики

Протокол від “ ____ ” _____ 2017 року № ____

Голова науково-методичної комісії _____ (Хусаїнов Д.Я.)
(підпис)

« ____ » _____ 2017 року

1. Мета дисципліни «Бази даних та інформаційні системи» – набуття теоретичних та практичних знань в одній з найактуальніших на сьогодні галузей інформаційних технологій, що стосується баз даних та баз знань, ознайомлення з основними мовними моделями та вивчення деяких з них на практиці.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати: основи з дисциплін “Дискретна математика”, “Програмування”, “Теорія алгоритмів та математична логіка”.
2. Вміти: реалізовувати концептуальні моделі в середовищі конкретної СКБД та складати запити до баз даних.
3. Володіти методами проектування та адміністрування баз даних як засобом розв’язання задач з обробки даних, що постають у різних галузях кібернетики.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна “Бази даних та інформаційні системи” є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 124 «Системний аналіз», освітньої програми «Системний аналіз». Вона є базовою дисципліною вищих навчальних закладів, які спеціалізуються у галузі інформаційних та комп’ютерних технологій, а також ефективним інструментом розв’язування наукових та інженерних задач.

4. Завдання (навчальні цілі): сформувані розуміння принципів концептуального моделювання предметних областей, навчити реалізації цих моделей в конкретній СКБД та запису запитів до БД формальною мовою запитів.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Знати	Правила побудови та ненадлишковості концептуальних моделей, аксіоми, визначення та теореми теорії нормалізації відношень, синтаксис та семантику мов запитів у реляційній моделі даних.		25%
2	Вміти	Проектувати та нормалізувати БД, застосовувати мови запитів для вибірки, додавання, редагування та		25%

		видалення даних.		
3	Комунікація	Подавати одержані результати в зрозумілій формі.		25%
4	Автономність та відповідальність	Здатність до подальшого навчання, демонстрація застосування отриманих знань на практиці.		25%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	2.1.	2.2	4.1	4.2

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Активна робота на лекції, усні відповіді.
2. Виконання завдань, винесених на самостійну роботу.
3. Модульні контрольні роботи.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2. Організація оцінювання:

Порядок організації форм оцінювання відбувається з урахуванням дії модульно-рейтингової системи.

Обов'язковим є виконання завдань, винесених на самостійну роботу, та модульних контрольних робіт за графіком робочої програми.

У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7 – 11 у змістовий модуль 2 (ЗМ3) – теми 12 – 17. Обов'язковим для отримання заліку є виконання усіх модульних контрольних робіт та лабораторної роботи до вказаної викладачем дати згідно навчального плану. Переписування чи перескладання тем не практикується. Дозволяється здача окремих завдань модульних тем у проміжках між написанням модульних контрольних робіт (наприклад, перша тема здається до здачі наступної модульної контрольної роботи у будь-який зручний для викладача та студента час).

Оцінювання за формами контролю¹: (як приклад)

	ЗМ1		ЗМ2	
	<i>Min. – 26 балів</i>	<i>Max.-40 балів</i>	<i>Min. – 12 балів</i>	<i>Max.– 20 балів</i>
Активна робота на лекції з усною відповіддю	3	6	2	4
Виконання завдань, винесених на самостійну роботу	15	22	4	6
Модульна контрольна робота 1	8	12		
Модульна контрольна робота 2			6	10

³ – мінімальна/максимальна оцінка, яку може отримати студент.
¹ – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – **38 балів**, для допуску до іспиту обов’язково здати або перездати МКР та завдання для самостійної роботи згідно чинного Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі МКР здійснюються у відповідності до Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу від 1 жовтня 2010 року.

За простим розрахунком отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	26	12	22	60
Максимум	40	20	40	100

7.3. Шкала відповідності

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою
60 – 100	зараховано
0 – 59	не зараховано

¹ Див. Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу від 1 жовтня 2010 року, а також Розпорядження ректора «Про методику розрахунку підсумкової оцінки дисциплін, які читаються два і більше семестри» від 29 вересня 2010 року

**8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ лекції	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Лабор. заняття	Самост. робота
Змістовий модуль І. Концептуальне моделювання та мови запитів				
1	Тема 1. Інформаційна модель концептуального рівня.			6
2	Тема 2. Поняття та основні властивості бази даних.	2		4
3	Тема 3. Класифікація запитів.	2		
4	Тема 4. Основні критерії класифікації інформаційних систем.	2		4
5	Тема 5. Реляційна алгебра Кодда.	2	2	4
6	Тема 6. Реляційне числення Кодда. Мова ALPHA.	2	2	4
7	Тема 7. Алгоритм редукції Кодда. Поняття реляційної повноти.	2		4
8	Тема 8. Теорія відображень та її застосування до реляційної моделі.	2		
9	Тема 9. Вибіркові запити в мові SQL.	2	2	
10	Тема 10. Запити з множинними порівняннями, агрегатними функціями, запити на додавання, оновлення та видалення даних у мові SQL.	2	2	4
11	Тема 11. Мова QBE.			6
Модульна контрольна робота 1				
Змістовий модуль 2. Теорія нормалізації				
12	Тема 12. Функціональні залежності. 1НФ.	2		
13	Тема 13. Функціонально повна залежність. 2НФ.	2		2
14	Тема 14. Транзитивні залежності. 3НФ.	2	2	2
15	Тема 15. Багатозначні залежності. 4НФ, 5НФ.			6
16	Тема 16. Структура функціональних залежностей. Аксиоми Армстронга.	2	2	2
17	Тема 17. Мінімізація структури функціональних залежностей. Алгоритм перевірки з'єднання без втрат.	2	2	1
Модульна контрольна робота 2				
ВСЬОГО		28	14	49

Загальний обсяг 91 години, в тому числі:

Лекції – 28 год.

Лабораторні заняття – 14 год.

Самостійна робота – 49 год.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Пасічник В.В., Резніченко В.А. Організація баз даних та знань. – К.: Видавнича група ВНУ, 2006. – 384 с.

2. Дейт К. Введение в системы баз данных. “Диалектика-Вильямс”. 2008. – 1328 с.

3. Гарсиа-Молина Г., Ульман Дж., Уидом Дж. Основы системы баз данных. Вильямс. 2003. – 1086 с.

4. І.О. Завадський. Основы баз даних. Навчальний посібник. – К.: вид. І.О. Завадський, 2011. – 192 с.

5. Інформаційні системи та бази даних. e-library (<http://sites.google.com/site/bazidanih>).

6. Практикум для лабораторних робіт з курсу баз даних на основі MS Access 2003. Упоряд. А.В. Анісімов, В.В. Зубенко, О.П. Кулябко. – ВПЦ «Київський університет», 2007. – 192 с.

Додаткова:

1. Системы управления базами данных и знаний, под ред. А.Н.Наумова. Финансы и статистика. 1991.

2. Чери С., Готлоб Г., Танке Л. Логическое программирование и базы данных. Мир. 1992.

3. Калиниченко Л.А., Рывкин В.М. Машины баз данных и знаний. Наука. 1990.

4. Кокорева Л.В., Перевозчикова О.Л., Ющенко Е.Л. Диалоговые системы и представление знаний. Наук. думка. К. 1992. 448с.

5. Т.Конноли, К.Бегг, А.Страчан. Базы данных. Проектирование, реализация и сопровождение. Теория и практика. Вильямс. 2000. – 1436 с.

6. Михеева В.Д., Харитоновна И.А. Microsoft Access 2003. – СПб.: БХВ-Петербург, 2004 – 1072 с.

7. П. Литвин, К. Гетц, М. Гунделай. Разработка корпоративных приложений в Access 2002. Для профессионалов. - СПб.: Питер; Киев. ВНУ, 2003. – 848 с.

8. Мартин Дж. Организация баз данных в вычислительных системах. Мир. 1980.

9. Грей П. Логика, алгебра и базы данных. — М.: Машиностроение, 1989. – 359 с.

**10. Завдання для самостійної роботи з елементами дистанційного навчання
з дисципліни «Бази даних та інформаційні системи»
на період з 24 січня до 28 лютого 2018 р.**

для студентів

4 курсу

першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», галузі знань 12 «Інформаційні технології», спеціальності 124 «Системний аналіз», освітньої програми «Системний аналіз».

викладач, який проводитиме лекції: канд. ф.-м.н., доц. Завадський І.О. (електронна пошта - ihorza@gmail.com).

викладачі, які проводитимуть практичні заняття: канд. ф.-м.н., доц. Завадський І.О. (електронна пошта - ihorza@gmail.com), асист. Марцафей А.С. (електронна пошта - martsafey_anna@ukr.net)

***Види та форми контрольних заходів з перевірки самостійної роботи студентів,
критерії оцінювання***

Контроль за виконанням самостійної роботи студентами здійснюється у **двох формах**: у січні-лютому за допомогою електронних засобів (**онлайнного тестування та електронної пошти**) перевіряються здобуті теоретичні знання та вміння застосовувати їх на практиці в розробці концептуальної інформаційної моделі, у березні – шляхом захисту науково-практичного звіту з виконаної роботи.

Контроль у січні-лютому 2018 р. відбувається у два етапи. Під час першого етапу (24 січня – 10 лютого 2018 р.) студенти мають самостійно опрацювати зазначені нижче теми, використовуючи рекомендовану літературу. Для підтвердження виконання завдання студенти проходять онлайнне тестування, посилання на яке буде розміщено на сайті sites.google.com/site/bazidanih.

На **другому етапі** самостійної роботи (11 лютого – 24 лютого 2018 р.) кожен студент має розробити проект концептуальної моделі предметної області та надіслати його для перевірки на електронну пошту викладача: Завадський І.О. (ihorza@gmail.com).

Викладач оцінює виконані завдання, враховуючи коректність концептуальної моделі.

Виконання першого і другого етапу самостійної роботи є допуском до захисту науково-практичного звіту у березні 2018 р. Якщо онлайнне тестування буде складено менш ніж на 7 балів із 10 або завдання самостійної роботи не буде виконано, то студент втрачає можливість набрати необхідну кількість модульних балів і отримати достатні бали за перший змістовий модуль.

Теми для самостійного опрацювання

Тема 1. Інформаційна модель концептуального рівня.

Тема 2. Поняття та основні властивості бази даних.

Тема 3. Класифікація запитів.

Завдання для самостійного виконання

Вибрати довільну предметну область, створити її текстовий опис і побудувати концептуальну модель згідно з варіантом, який буде повідомлено електронною поштою.

**Список основної рекомендованої літератури для виконання самостійної роботи
на першому етапі:**

1. Пасічник В.В., Резніченко В.А. Організація баз даних та знань. – К.: Видавнича група ВНУ, 2006. – 384 с.
2. Дейт К. Введение в системы баз данных. “Диалектика-Вильямс”. 2008. – 1328 с.
3. І.О. Завадський. Основи баз даних. Навчальний посібник. – К.: вид. І.О. Завадський, 2011. – 192 с.